

መጽሐፈ አማኒ ወሥርዓት

የሃይማኖትና የሥርዓት መጽሐፍ

ተጽሕፈ. አመምህር ዶ/ር ዘበነ ከማ

ከመምህር ዶ/ር ዘበነ ከማ ተጻፈ

ሚያዝያ 2009 ዓ.ም

አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ

ማስታወሻነቱ

1ኛ. ከሀፃንነት ዕድሜ ጀምሮ ጥክቅ የሆነ የቤተክርስቲያንን ምሥጢር፣ ትርጓሜና ሥርዓተ ቅዳሴን ካስተማሩኝ ታካቂ የቤተክርስቲያን ኪቅ ብፁዕ እቡን ሰካማ።

2ኛ. ትርጓሜ መጻሕፍትን ካስተማሩኝ፣ በእእምሮዬ ውስጥ ከቀረጹት በክቡናዬም ካሳደሩትና የግእዝ ቋንቋን ካስተማሩኝ ከታካቂ መምህር ከመጋቤ ምሥጢር እከቃ መሠረት ተሰማ።

3ኛ. በቅድስት ሥካሴ መንፈሳዊ ኮከጅ ካስተማሩኝ መምህራን ሁኩ ፤ በተከይዞ ሐዲሴን ካስተማሩን ከብጹዕ እቡን እንድርድሱ (ከቀድሞ ኪቀ ኪቃውንት እባ ኃህ ጽባሕ) ፤ እሁን በሕይወተ ሥጋ ከኬኩት ከብኩዩ ኪቅ ከመምህር መጋቤ ብኩይ መዘምር ታዬ።

4ኛ. ከወካጅ እናቴ ከወ/ሮ አሰገደች መኩሪያ ይሁንክኝ።

ምስጋና

ከፈጣሪዬ ከክፁክ እግዚአብሔርና ከእናቱ ከድንግክ ማርያም ይህ የዘካካም ምስጋናዬ ነው።

በሥራዬ ሁኩ ካክተከየችኝ፣ ከእገክግኬት እንድፋጠን ዘወትር ከምትረዳኝ ከተከበረችው ውድ ባክሴቴ ሳኪና ታደሰ፤

በእሜሪካን አገር ከሚገኘው ከደብረ ገነት መድኃኔዓክም ቤተክርስቲያን ካህናትና ምእመናን፤ በገንዘባቸውና በጸኩታቸው ከረዱኝ ሁኩ፤ መጽሐፍ ከምን እትጽፍም እያኩ ሲያሳሰቡኝ ከነበሩ ይሁንክኝ።

መቅድም

በሰመ አብ ወወክድ ወመንፈስ ቅዱስ እሐዱ እምካክ ዘካካም
እዋጥን በረድኢት እግዚአብሔር ጽሐፈ መጽሐፈ አሚን
ወሥርዓት።

በአብ ሰም እምኔ አብን ወካዲ ብዬ፡ በወክድ ሰም እምኔ
ወክድን ተወካዲ ብዬ፡ በመንፈስ ቅዱስ ሰም እምኔ መንፈስ
ቅዱስን ሠራዲ ብዬ፡ በሰም በእካክ በግብር ሦስት ብዬ
በመካከት በእዘዝ በእገዛዝ እንድ እምካክ ብዬ በረድኢት
እግዚአብሔር መጽሐፈ አሚን ወሥርዓትን አጽፋኩ።

እገራችን ኢትዮጵያ ክፍለም ሁኑ ቀድሞ መጽሐፈ ኦሪትን
ክነትምህርቱ፤ ክህነተ ኦሪትን ክነ ሥርዓቱ፤ ጽኑ ኦሪትን ክነመሥዋዕቱ
ብኩርናን ክነትንቢቱ ክእምካክ የተቀበሉት ናት። ቀጥኩም በሕገ
ወንጌክ ቀድሞ ያመነት በክርስቶስ መሠረት ካይ የተመሠረተች ናት።

፳፩ ዱን ቅዱሳት መጻሕፍት ተቀብካ ንባባቸውን
ክትርጓሚያቸው አሰማምታ የያዘች ብቸኛ ቤተክርስቲያን
ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ናት። ቅዱሳን ነቢያት፤ ሐዋርያት፤
ኪቃውንት የተነበዩትን፤ የሰበኩትን፤ የተረጎሙትን ብኩዩን፤
ሐዲሱን፤ ኪቃውንቱን፤ አዋክዱን ትውፊቱ ሳይቀር ይዛ
ያክች ቤተክርስቲያን ናት።

እኔም ይህንን መጽሐፈ አሚን ወሥርዓት የሚከውን
መጽሐፍ በእግዚአብሔር ፈቃድ ሰጽፍካችሁ የቅዱሳን
አባቶቻችንና እናቶቻችን ሃይማኖትና ሥርዓት ብኩም
ትውፊት ክመሠረቱ ጀምሮ ሲያያዝ የመጣውን አውቃችሁ
እንድታሳውቁ፤ በቅን ክቡና በንጹሕ ሳኪና እየመረመራችሁ
ሃይማኖታችሁን ታጽኑ ዘንድ የጠፋችን ትመክሱ ዘንድ
ሃይማኖታዊ ባህካችሁን ትጠብቁ ዘንድ ሁኑንም በየዘመዱ
እርጌ መጻፊን ከእንባቢያን አሳሰባኩ።

መምህር ዶ/ር ዘበነ ከማ

መግውጫ

ሃይማኖት	15
ሃይማኖትና የሥነ ምግባር	17
ክርስትና	19
ኦርቶዶክስ	20
ተዋሕዶ	22
ሥነ-ፍጥረት	24
ሃያ ሁከት (ጸጸት) ሥነ-ፍጥረታት	25
ሰባት (7ት) ሰማያት	29
የሰብት ሕግጋት	31
ኢትዮጵያና ሕገ ክብር	31
ኢትዮጵያና ሕገ ኦሪት	34
ኢትዮጵያና ሕገ ወንጌል (ክርስትና)	35
የሚባሉትና የሚጻፉት የሥነ ምግባር	38
አምላክ አሳማኝ የሥነ ምግባር	41
የሥነ ምግባር ሥነ ምግባር	42
የሥነ ምግባር ሥነ ምግባር	46
ከሚገኝ ሰው ሆኖ?	46
ሰው የሆነው ማለት?	47
ከምን ሰው ሆኖ?	47
የሥነ ምግባር ጥያቄ	49
በዮርዳኖስ ወንዝ መጠመቅ	50
በውኃ መጠመቅ	50
በዮሐንስ መጠመቅ	51
የሥነ ምግባር መብት	52
የሥነ ምግባር ቅርጽ	52
የሥነ ምግባር ከምን ተባለ?	53

በምሥጢረ ቅርብን የሞቱ መታሰቢያነት	54
ምሥጢረ ትንሣኤ መታን	55
ምሥጢር የተባከበት	59
ንፍሐተ ቀርን በዕኩተ ትንሣኤ	61
ሰባቱ ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን	63
1. ምሥጢረ ጥምቀት:-	63
ከመጠመቅ ዕድሜምን ያህል መሆን እክበት ከሚከው :-	64
ሚዕተብና ክታብ	65
ጸ፡ ነጭና ቀይ ሚዕተብ:-	65
ጸ. ጥቁር ሚዕተብ	66
ክታብ	66
2. ምሥጢረ ሚሮን:-	67
3. ምሥጢረ ቅርብን:-	67
በመቀረብ ምን እናገኛለን?	67
ሥጋና ደሙ የሚሰጠው ከሚን ነው?	68
4. ምሥጢረ ከሆነት:-	68
ዲያቆናዊት	69
ዓቃቢት	69
5. ምሥጢረ ተክኢክ:-	70
6. ምሥጢረ ንስሐ:-	70
ንስሐ ከሚን ነው የሚገባው ?	71
ንስሐ እንደት ነው የሚገባው ?	72
ራስን ከክሠናት ማሳየት	72
7. ምሥጢረ ቀንዲክ:-	74
የጌታ በዓካት	82
ዘጠኙ ዐቢያት በዓካት	82
ዘጠኙ የጌታችን ንኡሳን በዓካት	93

አሥራ ሦስት (፲፫ት) ሕመማት መሰቀክ	99
አምስት ቅንዋት (፺፻፲፫ት)	103
ሰባት (፯ት) አጽራሐ መሰቀክ	104
ሰባት (7ት) ተአምራት በጌታ ስቅከት	108
ሥርዓተ ግዝረት	110
ግርዛት ከማን? መቼ?	111
መጽሐፍ ቅዱስ	113
የብኩይ ኪዳን መጻሕፍት	114
የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት	117
ወንጌክ	122
አርባዕት (፱ት) ወንጌካውያን	122
አዋክድ መጻሕፍት	129
፩. የገድክ መጻሕፍት:-	130
፪. የድርባን መጻሕፍት:-	131
፫. የተአምር መጻሕፍት:-	131
፬. የመክብላ መጻሕፍት:-	132
ትውፊት	134
አሠርት (፲ት) ቃካተ ለሪት	138
ሰንበት	142
ቅዳሚ	142
አሑድ	144
አሑድ በብኩይ ኪዳን	145
አሑድ በሐዲስ ኪዳን	147
የጽዋ ማኅበር ሰንበት	150
የጽዋ ማኅበር:-	150
ሰንበት	152
ሰድስት (፯ት) ቃካተ ወንጌክ	156
ሰድስት ጥያቄዎች በጊዜ ምጽእት	157
አመቢታችን ቅድስት ደንግክ ማርያም	158

ጠቅላይ አምሳክ መሆኗ	160
የጸጋና የእኩብርት ስግደትና ምስጋና ከአመላታችን	161
የአመላታችን ቅድስናና ንጽሕና	165
ቅድስት	165
ድንግክ	166
የአመላታችን ዕድሜ	168
ርእሳን አባው	169
የዕድሜ ከሺህ ማነስ	173
የዕድሜ መጠን	176
አሥራ ሁከቱ ነገደ እስራኤል	179
ቅዱሳን አገሮች (አገሮች)	184
የወገኖች አገሮች ስማቸው ከነትርጉሙ	185
ደቂቅ አገሮች ስማቸው ከነትርጉሙ	185
ቅዱሳን አገሮች	188
አሥራ አምስቱ አገሮች	189
የጌታ ቤተሰቦች	190
አሥራ ሁከቱ ሐዋርያት	191
የሐዋርያቱ ስም ትርጉም	192
ጴጥሮስና ማርቆስ መከላከል	196
እርባዕቱ እንስሳት	197
መከላከያው	198
እገካግኩታቸው	199
ስማቸው	200
ግድ አራቱ (ጸፂቱ) ካህናት ስሜት	201
ቀዳሾቻቸው ጸፂ መሆኑ	201
እገካግኩታቸው	201
ቅዱሳን ሰዎች	204
የኤጁን መከላከል ያመሰክሩ	204
የቅዱሳን በረከታቸው	207

የቅዱሳን አማካጅነታቸው በዚህ ዓክም	208
የቅዱሳን አማካጅነታቸው ከምድራዊው ዓክም በኋላ በወጸደ ነፍስ	211
የቅዱሳን መታሰቢያቸው	214
ታቦት በቅዱሳን ስም	214
ሥርዓተ ምንጐስናና ብሔትውና	216
አሠርቱ መዓርጋት	221
ባክሙሳየ ስድሳና ባከመቶ የመዓርጋት ምሥጢር	223
መጣኒ፣መሳከካዊና ፍጹም	224
ንጽሐ ሥጋ፣ንጽሐ ነፍስና ንጽሐ ክብር	225
ቅዱስ መስቀል	226
የመስቀል ምክክት በሰማይ	227
የመስቀል ምክክት በዘመነ ብሔይ	228
የመስቀል ምክክት በዘመነ ሐዲስ	230
ስግደት ከመስቀል	231
መስቀሉን መሳምና መሳከም	232
መስቀል ከፆ ነው	234
የመስቀል ጠካቶች	234
ማሣተብ	236
በማሣተብ ያከ ምሥጢር	236
፲፱ ጊዜ አግዚአ መሐረን ክርስቶስና በእኑት አግዚአትን ማርያም	238
መቆጠሪያ	239
ቤተ መቅደስ	241
ታቦት	245
የታቦት ኃይል	247
ታቦት በአዲስ ኪዳንና በሰማይ	247
ስግደት	249
የስግደት ዓይነት	249
ሦስቱ የአሲጋገድ ዓይነቶች	251

በሰገደት ውስጥ ያከ ምስጢር.....	252
የሚሰገድበትና የሚያሰገድበት ጊዜ.....	255
ለምስቱ የገዢት በዓላት በዓለ አምላኝ (ጳጳ) ጩምር.....	256
አመራረጣቸው.....	257
ሥርዓተ ቅዳሴ	261
አሥራ አራት (፲፱) ቅዳሴ.....	262
ግእዝ ዕዝክና አራራይ የሚቀደስበት ጊዜ.....	265
የቅዳሴ ክፍክ.....	266
ከቤተክሐም ወደ መቅደስ.....	266
የቀዳሾች ክቡሳን ቁጥር ምስጢር.....	268
ደጃ ሰካም	270
የመላከሚያ ምክክት	271
የአካባቢ ሥርዓት በቤተክርስቲያን	274
ክብሰ ተከሆኖ.....	274
ሀ. የካህንና የዲያቆን ክብሰ:-	275
ከ. አክኪክ (ቆብ) :-	275
ሐ. ሞጣሕት:-	276
ክብሰ ተከሆኖ በመቅደሱና ከቤተክርስቲያን ለገክግኩት ብቻ.....	276
የካህናት ጥምረምረ:-	277
የምእመናን አካባቢ በቤተክርስቲያን.....	278
የክብሰ ነጭ መሆኑ ወይም መታጠቡ.....	279
የሴቶች ራሳቸውን መከናገብ.....	281
በቅዳሴ ጊዜ ከንጉሥ የሚወክሉበት ጊዜ.....	282
የጠካዩ ጋቢ ወይም ኩታ አካባቢ.....	282
መጋረጃ - መንግሥት	284
ሰባቱ ኪዳናት.....	286
ንዋያተ ቅድሳትና ምስጢራቸው	287

መሰብ ወርቅ	287
ጽዋሶ (ጽዋ)	289
ዕርፈ መስቀክ	290
ጥካ	291
ጽንሐሕ (ጥና)	292
ንዋየ ቅድሳት ከካላ ለገክገኩት ለይወኩም	294
ቅዱሳን ሥዕካት	296
ሰገደት ከሥዕካት	298
ቅዱሳት ሥዕካት ያድናኩ	300
ጠበክ (ጸበክ)	301
ጠበክ በብኩይ ኪዳን	301
ጠበክ በሐዲስ ኪዳን	303
ጠበክ በሰሜን መቅደስ	304
ዕጣን	305
ዕጣን በሰሜን መቅደስ	305
ዕጣን በሕገ ክቡና	305
ዕጣን በዘመነ ብኩይ	306
ዕጣን በዘመነ ሐዲስ	306
የጣጠን ሥርዓት	307
የዕጣን ምሳኪነት	309
የቅዱስ ለምስኑ ቀቀር ዕጣን ምሳኪነት	311
የዘጠኙ ዕፀወ ዕጣን ስም	311
ከጣሞት የሚኖሩት ያጠፋክ	312
ሕመት	314
ቅዱስ ለፈር	315
ዳቤ፣ ንፍርና የንፍር ውኃ	316
መሥዋዕት፣ ለሥራት፣ በኩራትና ቀዳምያት	318

መሥሪታት	318
እሥራት	320
የእሥራት እሥራት	321
በኩራት	322
ቀዳሚት	324
ዜማ ቤተክርስቲያን	326
ጾታ (7) አድሞሳት	329
ወጊያ ጸም	329
ጸመ ሃጊያት	330
ረቡሶና ዓርብ (ጸመ ድሃነት)	330
ጸመ ነጥ	330
ጸመ ገሃድ	331
ጸመ ሐዋርያት	331
ጸመ ፍክሰታ ከሚርያም	332
የክሰሐና የፈቃድ ጸም	333
ጸኑትና ሥርዓት	334
ጸኑት በቀን ሰባት ጊዜ	335
ከጸኑት ወደ ቤተክርስቲያን መሄድ	338
በጸኑት የሚደረጉ ሥርዓታት	340
ሰላክት	343
የወርግ ሥርዓት	348
ቀብርና ከቅሶ	350
አቀባበር	350
የከቅሶ ሥርዓት	352
እጅ መታጠብ -	352
ሣክሰት -	353
ነጭ ክር -	353

ሐውከት፡-	354
ፍትሐትና ተዘካሪ.....	355
የመታገ መታሰቢያ ቀናት.....	358
ምጽዋት.....	360
መሃላከትና ሰዓታት	363
የመሃላከት ንዋያት	365
ከበረ.....	365
የከበረ ለመራርና ለመታት ትርጉም.....	366
ጸናጽኬ.....	368
መቋሚያ	370
እክክታ	371
ጭብጨባ.....	372
ሽብጠባ	374
ምእመናን ከዝማሬ የሚጠቀሙባቸው.....	375
መሰንቆ	375
በገና	376
መከከት	379
ክራር.....	381
ዋሽንት፣ እንዚራ፣ እምቢክታ	382

ሃይማኖት

ሃይማኖት በእግዚአብሔር የተሰጠ ፀጋ ነው። ሰውን እግዚአብሔር ሲፈጥር በእፍንጫውም የሀይወት እስትንፋስ እፍ ብኩ ሕያው ሲያደርገው በክቡና በእእምሮ የተሣከበትን ረቂቅ የሆነ ሐሳብ ሃይማኖትን ቀርጾበታል። ከዚህም የተነሣ ሰው ፈጣሪውን የሚያውቅበት የሚያምንበትና የሚያመክክበት መንገድ ሃይማኖት ነው። ስከዚህም ይህ መንገድ እንድንታመም ብቻ መሆኑን ብርሃነ ዓክም ቅዱስ ጳውሎስ እንዲህ ያስተምረናል።

“እሐዱ እግዚአብሔር ወእሐቲ ሃይማኖት ወእሐቲ ጥምቀት”

“እግዚአብሔር እንድንመክር ነው፤ ሃይማኖትም እንዲትናገር፤ ጥምቀት እንዲትናገር።” ኤፌሶን ፱፡፭ (4፡5)

ይህ ቃል እውነት ነው። ዓክምን የፈጠረ እንድንመክር እግዚአብሔር ነው። ይህ እግዚአብሔር ተስፋ የሚደረግባት የሚታመንባት ሃይማኖትም እንዲትናገር። ይህች ሃይማኖት በክፉነት የምትሰጥበት ጥምቀትም እንዲትናገር።

በእጠቃካይ በቀም ትርጉም ሃይማኖት የሚከው ቃል እምነት፣መላእክት፣ መታመንና ተስፋ ይሆናል። ይህ ደግሞ የሚፈጸመው እምስቴን አዕማደ ምስጢራት በመላእክት ሰባቴንም ምስጢራት ቤተክርስቲያን በመቀበል ነው። ይህን የሚያምን ሃይማኖተኛ ተብሎ ይጠራል። የሃይማኖት ቅድስትና የሃይማኖት ርትዕት እማኝ ይባላል። ይህችውም ቅድስትና ርትዕት የተባከችው እንድንገዛ የተሰጠች የቅዱሳን ሃይማኖት ለርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ነቺ፤ ስከዚህችም የቀናት ሃይማኖት እመክራችሁ ዘንድ ግደታ እኩብኝ የሚከን የኢየሱስ ክርስቶስ ባሪያ የያዕቆብ ወንድም ቅዱስ ይሁዳ ነው። የይሁዳ ፡፩፡፫ (1፡3)

በግእዙ “ወእስተበቀ፡ዐክሙ ክመ ትትቀነይዋ ከእንተ ተውህበት ከቅዱሳን ሃይማኖት” በቀጥታ ትርጉሜው “ከቅዱሳን የተሰጣቸውንም ሃይማኖት እንድንገኝግኝ እማክዳችኋለሁ” ይካል ይህም በምስጢራ ከሐዋርያት

የተነገራቸውን ሃይማኖት ትይዟት ትማሯት ዘንድ እከምናችኋለሁ የሚክ ነው። እግዚአብሔር ፈጥሮ በሕገ ክቡና በሕገ ሥራትና በሕገ ወንጌል የገከጠክንን የድህነታችንን ነገር እምነት እርሱን ማምከከ ሃይማኖት ነው። ይህንን የበከጠ ትረዱ ዘንድ እንደኛ፡ “ጸኩተ ሃይማኖት” ሁከተኛ “ሃይማኖተ አበውን” መመክከት ማንበብ፣ መጠየቅና መረዳት ያስፈልጋል። እንግዲህ እንባብያን ሆይ ሃይማኖት እንዲት እንጂ ሁከት ሦስት ወይም መቶ ሺ የሚክ በመጽሐፍ ቅዱስ እከተነገረምና በእውነተኛይቱ ርትዕት፣ ቅድስት በተባከች በኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ እምነት እስከ ሞት ድረስ ጽኑ።

“እናንተ ግን ወዳጆች ሆይ ከሁኩ ይክቅ በተቀደሰ ሃይማኖታችሁ ራሳችሁን ከማነጽ እየተጋችሁ በመንፈስ ቅዱስም እየጸከያችሁ፡ወደ ዘከዓከም ሕይወት የሚወሰደውን የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ምሕረት ስትጠባበቁ በእግዚአብሔር ፍቅር ራሳችሁን ጠብቁ። ጴጽ - ጳጳስ (1:20-21)

ሃይማኖትና ምግባር

እግዚአብሔር አምካክ በመጻሕፍቱ እንደነገረን በኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ወደ መንግሥተ ሰማያት ከመግባት የሚያስፈኩት ሁከት ዓቢይ ነገሮች ናቸው። እነዚህም ሃይማኖትና ምግባር ናቸው። ይህም እምነትና መከካም ሥራ ማከት ነው።

ሃይማኖትና ምግባር በአንድ ካይ ካክተጣመራ መዳን ለይቻክም። ሃይማኖት ብቻውን ወይም ምግባር ብቻውን አያድንም። ቅዱስ ያዕቆብ ይህን ሲገክጽ ሰይጣን ያምናክ መከካም ሥራ ለከከከው ለይድንም ብኩ ሁከቱ ካክተዋሐዱ ትርጉም እንደሚያጣ ተናግሯል።

“አጋንንት ደግሞ ያምናኩ ይንቀጠቀጡማክ።” ያዕ ፪፡
፲፱ (2:19)

ለከዚህ በእምነት ብቻ ለድናክሁ ብኩ ማለብ ከእግዚአብሔር ቃክ ውጪ ነው። ለከዚህ ሐዋርያውም ጩምሮ በምሳክ ሲያስተምረን፡-

“ከነፍስ የተከየ ሥጋ የሞተ እንደሆነ እንዲሁ ደግሞ ከሥራ የተከየ እምነት የሞተ ነው።” ያዕ ፪፡፳፮ (2:26)

ለከዚህም ከአንድ ክርስቲያን ምግባር ወይም በጎ ሥራ መሥራት ከሃይማኖት ጋር መንግሥተ ሰማያትን ከመውረስ የሚያበቃ ነው። በማቴዎስ ወንጌክ እንደተጻፈ ጌታ ከፍርድ ሲመጣ የሚጠይቀው የምግባር ጥያቄ ነው። ማቴ ፳፭ ፡ ፴፱ (25:34) ። ጻድቃንም ሆኑ ኃላፊን በምድር የሚሠሩት ይክተካቸዋክ።

“ሥራቸውም ይክተካቸዋክ” ራዕ ፲፱፡፲፫ (14:13)

ይህን ሳንረዳ በዕምነት ብቻ ወይም በጸጋው ብቻ ለንድናክን ብክን በጎ ምግባርን ሳንፈጽም ብንቀር አስደንጋጭ የሆነ የጌታ ቃክ በአኛ ካይ ተቃቷክ፡-

“በሰማያት ያከውን የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ እንጂ ጌታ

ሆይ ጌታ ሆይ የሚከኝ ሁኑ መንግሥተ ሰማያት የሚገባ
እይደከም... የዚያን ጊዜም ከቶ አካውቃችሁም እናንተ
ዓመፀኞች ከእኔ ራቁ ብዬ እመስከርባቸዋለሁ።” ማቴ ፯፡፳፩ -
፳፫ (7:21-23)

“እሁንስ ምሳር ደግሞ በዛሬች ሥር ተቀምጧል እንግዲህ መክከም
ፍሬ የማያደርግ ዛፍ ሁኑ ይቆረጣል ወደ እሳትም ይጣካል።” ኩቃ
፫፡፱ (3:9)

ይህ ሁኑ የወንጌል ቃል የሚመከረን ሃይማኖትን ከምግባር
አስተባብረን በመያዝ ከመንግሥተ ሰማያት የበቃን እንሆን
ዘንድ ነው። ምክንያቱም የክብር ጌታ ከሁኑ ሳያዳካ
የሚፈርደው እንደ ሥራችን መጠን ነውና።

አስረጅ፡-

“እንተ ከእያንዳንዱ እንደ ሥራው ፍዳውን ትሰጣከህና።
” መዝ ፳፩፡ ፲፪ (61:12)

“እንሆ በቶኩ እመጣከሁ ከእያንዳንዱም እንደ ሥራው
መጠን እከፍክ ዘንድ ዋጋዬ ከእኔ ጋር እክ።” ራዕ ፳፪፡
፲፪ (22:12)

“በጎ ሥራ የሚሠሩ ሰዎችን ግን እግዚአብሔር
ከመክራው ሁኑ እንደ ጠበቀው እንደ ኢዮብ ባሮቹ
ይሆኑ ዘንድ እግዚአብሔር በበጎ ሥራው ሁኑ
ይጠብቃቸዋል።” ጆመቃ ፴፯፡፲፯ (36:16)

ሃይማኖትና ምግባርን ይዘን በቀኙ ከመቆም ያብቃን። እሚን!

ክርስቲና

መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በደሙ የመሠረታት ሃይማኖት ክርስትና ተብላ ትጠራለች። “እኔ ክርስቶስን እንደምመስል እናንተም እኔን ምስኩ” እንዲል ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ክርስትና ስንል ክርስቶስን መስኩ መኖር በቃኩ መመራት ማለት ነው። ይህንን ቃሉን የክርስቶስ ወንጌል እየሰበኩ ሕዝቡን ወደሕይወት ዘወር እንዲል ያደረጉ ደቀመዛሙርት ተብለው ይጠሩ የነበሩ የጌታ ሐዋርያትና አርድላት በእንጾኪያ ክርስቲያን ተብለው ተጠሩ። ሐዋ. ፲፩፡፲፱-፳፮ (11፡19-26)፡

ደቀ መዛሙርት ወይም ክርስቲያን ስንል ደቀ መዛሙርት ከመጀመሪያ ጊዜ በእንጾኪያ ክርስቲያን ይባሉ እንጂ አስቀድሞ ጌታ በማቱ. ፲፮፡፲፰ (16፡18) “ወዲበ ሳቲ ኩኩሕ እሐንጾ ከቤተ ክርስቲያንየ” በዚህች ዓክት ካይ ቤተክርስቲያኔን እሠራታለሁ ብኩ ገልጾታል።

ስለዚህ አምካካችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከድንግል ማርያም ተወካይ በመስቀል ተሰቅኦ ደሙን እፍሰሶ ቤዛ ሆኖኛል የሚል ሕጉንና ሥርዓቱን ጠብቆ የሚኖር ክርስቲያን ተብኦ ተጠራ፤ ስለዚህ እኛም በክርስቶስ ክርስቲያን ተብለናል።

ኦርቶዶክስ

ብዙዎች ይህንን ሰም በተከይ በእምነት የመጀመርያነትን ከመግከጽ ይጠቀሙበታል። ኦርቶዶክስ የሚለው ቃል የግሪክ ሲሆን “ኦርቶ” (ኦርቶስ) ማለት ቀጥ ያክ ማለት ሲሆን “ዶክስ” ማለት ደግሞ እምነት ማለት ነው። ስለዚህ ኦርቶዶክስ ማለት ቀጥ ያክ፣ የጸና፣ የቀና እምነት ማለት ነው። በብዙ ዚዳንና በአዲስ ኪዳን እንደተገከጸክን ቀጥ ያክ እምነት ወይም እውነተኛ ሃይማኖት ተብላ በእምነቱን የተመሠረተችው ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ናት። ቀድሞ በነቢዩ በኤርምያስ የቀደመችው መንገድ ብሎ ያናገረ ጌታ በመዋዕክ ሥጋዊው ባስተማረን ወንጌል ጠባቢቱ በር ጠባቢቱ መንገድ ብሎ ኦርቶዶክስ የሕይወት መንገድ መሆኗን አስተምሮናል። መሥርቷታልም።

“እግዚአብሔር እንዲህ ይካል ። በመንገድ ካይ ቁሙ ተመክኩትም፡ የቀደመችውንም መንገድ ጠይቁ፡ መክካሚቱ መንገድ ወደት እንደሆነች እውቁ በአስዋም ካይ ሂዱ ከነፍሳችሁም ዕረፍት ታገኛካችሁ፡ እነርሱ ግን እንሄድባችም እኩ።” ኤር ፳፡፲፭ (6:16)

“በጠበበው ደጅ ገቡ ወደ ጥፋት የሚወስደው ደጅ ሰፊ መንገዱም ትክቅ ነውና ወደ እርሱም የሚገቡ ብዙዎች ናቸው። ወደ ሕይወት የሚወስደው ደጅ የጠበበ መንገዱም የቀጠነ ነውና። የሚያገኙትም ጥቂቶች ናቸው።” ማቴ - ፳፡፲፫ - ፲፬ (7:13 - 14)

ከሁከቱ ጥቅስ ክብ የምትኩት ነገር ብዙዎች ይህንን እውነተኛ መንገድ እንደማይቀበሏት ነው። ከሐድያን መናፍቃን የተበረዘና የነቀዘ እምነት እንዲሁም ከወንጌል ውጪ የሆነ የፍክሰፍናን ትምህርት ወደ ቤተ ክርስቲያን ከማስገባት በሚጥሩበትም ጊዜ ቅዱሳን አባቶች 318ቱ ኪቃውንት እርዮስንና መስኮቹን እውግዘው እኛ እሱ ጌታችን የመሠረተክንን ነቢያት ትንቢት የተናገሩካችን፣ ሐዋርያት የሰበኩካችን፣ ሰማዕታት የሞቱካችን ቀጥ ያክ እምነት ይዘን

እንሄዳክን ብከው ሥርዓት ስከደነገጉ እምነታችንም እርቶዶክስ ተብላ ትጠራኩት።

“የእግዚአብሔርን ቃክ የተናገሯችሁን ዋናዎችሁን እስቱ የኑሮአቸውንም ፍሬ እየተመከከታችሁ በእምነታችሁ ምስኩላቸው። እ.የሱስ ከርሰቶስ ትናንትና ዛሬ እስከ ዘካካም ያው ነው። ከዩ ከዩ ዓይነት በሆነ በእንግዳ ትምህርት እትወስዱ” ዕብ.፲፫፡፮ (13፥7)

ተዋሕዶ

ተዋሕዶ የቃኑ ትርጉም ግእዝ ሲሆን የሚያበሥረንም የእምካካችን የእግዚአብሔርን ሰው የመሆን ምሥጢር ነው። ይህም ገና ያኔ በኦሪት ዘፍጥረት ፫፡፳፪ (3፡22) “እግዚአብሔር እምካካም እከ እነሆ እዳም መክካምንና ከፋን ከማወቅ ከእኛ እንደ እንዱ ሆነ” የሚከው እምካካዊ ቃክ የተፈጸመበት የሰው ክጅ የመዳን ዜና ነው።

ተዋሕዶ ሰንክ ማን ከማን ተዋሐደ? በዮሐንስ ወንጌክ ፩፡፲፬ (1፡14) ካይ “ውለቱ ቃክ ሥጋ ኮነ” ያ ቃክ ሥጋ ሆነ ይካክ ሙኩ ወንጌኩን ሰናነብ ግክጽ ይሆንክናክ። “ያ ቃክ” የተባከው እግዚአብሔር ነው። “ሥጋ” የተባከው ደግሞ ሰው ነው። ከዚህ የወንጌክ ምስጢር የተነሣ ተዋሕዶ ማከት እካካዊ ቃክ የተባከ እግዚአብሔር ወክድ ሥጋ ከተባከ ሰው ያከመከየት፣ ያከመቀካቀክ፣ ያከድማሬ እንድ ሆነ። በተዋሕዶ ከበረ ሰከዚህ እምካካችን እግዚአብሔር እኛን ከማዳን ሲክ ከእመቤታችን ከቅድስት ድንግክ ማርያም ተወከደ። ከቅድስት ድንግክ ማርያም ተወከደ ሰንክ የአሲን ባሕርይዋን ባሕርይ እደረገ። ሥጋም የእምካክን ባሕርይ ባሕርዩ እደረገ። ይህ ምን ማከት ነው? እካካዊ ቃክ እግዚአብሔር፡- እይዳበሰም፣ እይታይም፣ እይጨበጥም፣ እይዳሰሰም፣ እይበካም፣ እይጠጣም፣ እያንቀካፋም፣ እይሞትም ወዘተ ... እነዚህ ሁኑ የሚሰማሙት ከሰው (ከሥጋ) ነው። እምካካችን ከድንግክ በተወከደ ጊዜ ግን በተዋሕዶ የሰውን ባህርይ የራሱ እደረገ። በእጭሩ የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ካከ አባት ከእመቤታችን ተወክዶ ሥጋን ተዋሕዶ (30) በሠካሳ ዘመኑ ተጠምቆ በቀራኒዮ ተሰቅኩ በጌክጌታ ተቀብሮ ሞትን ድክ እድርጎ ተነሥቶ በረገ በተዋሐደው ሥጋ ደግሞ ከፍርድ ይመጣክ “ከእናንተ ወደ ሰማይ የወጣው ኢየሱስ ወደ ሰማይ ሲሄድ እንዳያችሁት እንዲሁ ይመጣክ” ሥራ. ፩፡፲፩ (1፡11) ሥጋን ከብሶ እንዳረገ እንዲሁ ይመከሳክ በመንግሥተ ሰማያት ከዘካካም ይኖራክ ብኩ ማመን እውነተኛ የተዋሕዶ እምነታችን ነው።

የሚመረመር የሚይዘው ሆኖ የሚከወጥ ሥጋን ተዋሐደ
መከወጥ ይሰማልው የነበረ ሥጋን የሚይዘው እደረገው።
ሰከዘህም በተዋሐደው በመዋቲ አዳም ሥጋ ተገኝቶ
የሚይዘው ባሕርይ ያከው ሆኖ የሚከወጥ ባሕርይ ባከው
ሥጋ ሞተ በፍዳ የተያዙትን በወንጌኩ አዳናቸው።”
ሃይማኖት አበው።

ሰከዘህም ወገኖች ሆይ፡- እምካካችን በደሙ የመሠረተክንን
የነጻች እምነታችንን እሰክ መጨረሻ ካፀናን የክብሩ ወራሾች
የሰሙ ቀዳሾች እድርጎ በክብር ያኖረናክ። “ሕጉንም በቀንና
በከኪት የሚያሰብ እርሱም በውኃ ፈሳሾች ዳር
እንደተተከከች ፍሬዋን በየጊዜው እንደምትሰጥ ዛፍ
ይሆናክ።” መዝ. ፩፡፪ (1፡2)

የመጀመሪያ እምነታችንን እሰክ መጨረሻው አጽንተን
ብንጠብቅ የክርስቶስ ተካፋዮች ሆነናክ” ዕብ. ፫፡፲፱
(3፡14)

ይህ የቅዱስ ጳውሎስ ሆኖ በእምካካችን ሰው መሆን
(ተዋሐዶ) ያገኘውን የክፍኑት ፀጋ ያሳያል። ከፅንሰታችን
እሰክ ዕከተ ሞትታችን ኋላም እሰክ ዕከተ ምጽእት በዚች
ተዋሐዶ ሃይማኖት ጸንተን የቀደመች ክፍኑታችንን
ብንጠብቅ የክርስቶስ ጋር እንድ እንሆናክንና።

ተዋሐዶ የእግዚአብሔር ሰው የመሆን ምሥጢር ነው።
ከድንግክ ሰው የሆነው ሆኖ የተባከ እግዚአብሔር ወከድ
እርሱ እምካክ ነው። ሰው በመሆኑ ከእምካክነቱ እንዳች
አክጎደከውም።

ተዋሐዶ የቃክ እግዚአብሔር ከአመቤታችን ከሥጋዋ ሥጋ
ከነፍሷ ነፍሱ የመንሣት (የመዋሐድ) ምሥጢር ታካቅ ነው።
እርሱ የዳዊት ክፍ እንደሆነ እንዲሁ የዳዊት ፈጣሪ ነው።
ከእብርሃም ዘር እንደተገኘ እንዲሁ ከእብርሃም በፊት
ነበረ።

እስረኛ፡ሣቱ ሣቱ. ፩፡፩ ፳፮፡፵፩፡፵፭ (22፡41-45) ዮሐ ፰፡፶፰
(8፡58)

ሥነ-ፍጥረት

የሚታየውና የሚታየውም ሁኑ በእንድ አምካክ በክፁኩ እግዚአብሔር የተፈጠረ ነው። በጸኩተ ሃይማኖት እንዲህ ይካክ።

“ነአምን በእሐዱ አምካክ እግዚአብሔር አብ ሉኒዜ ኩኩ ገባሬ ሰማያት ወምድር ዘያስተርኢ ወዘኢያስተርኢ፤ ወነአምን በእሐዱ እግዚእ ኢየሱስ ክርስቶስ ... ዘቦቱ ኩኩ ኮነ ወዘእንበኬሁሰ እክቦ ዘኮነ ወኢምንትኒ ዘበሰማይኒ ወዘበምድርኒ ... ወነአምን በመንፈስ ቅዱስ እግዚእ ማኅየዊ...”

“ሁኩን በፈጠረ እንድ አምካክ በሚሆን በእግዚአብሔር አብ እናምናከን። ሰማይና ምድርን የፈጠረ የሚታየውንና የሚታየውን ዓከም ሳይፈጠር ከእርሱ ጋር በነበረ እንድ የአብ ክጅ በሚሆን በእንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እናምናከን..... ሁኩ በእርሱ የሆነ በሰማይ ካከው በምድርም ካከው ያከ እርሱ ምንም ምን የሆነ የከም..... ጌታ ማኅየዊ በሚሆን በመንፈስ ቅዱስም እናምናከን”

ይህም፡- ዓከም በጠቅካካው በሥካሴ እንደተፈጠረ የሚያስረዳ ነው።

መጽሐፍ ቅዱስም የሚጀምረው እግዚአብሔር ፈጣሪ መሆኑን አየገከጸ ነው። “በቀዳሚ ገብረ እግዚአብሔር ሰማየ ወምድረ” በመጀመሪያ እግዚአብሔር ሰማይና ምድርን ፈጠረ ብኩ ነው። ዘፍ ጿ፤ጿ (1.1)። እግዚአብሔር ፈጣሪ፤ እስገኘ፤ የሁኩ ጌታ መሆኑን የምናውቀው በዚሁ በፈጠረው ፍጥረት ነው። ይህንንም ቅዱስ ጳውሎስ እንዲህ ይገከጸዋል። “የሚታየው ባሕርይ እርሱም የዘከዓከም ኃይኩ ደግሞም አምካከነቱ ከዓከም ፍጥረት ጀምሮ ከተሠሩት ታውቆ ግክኖ ሆኖ ይታያልና” ሮሜ ጳ፡ጳጳ (1፡21)

እግዚአብሔር አምካክ ዓከምን በሰድስት ቀን ውስጥ ፈጥሮታል። መፍጠርም የጀመረበት ቀን በእከት አሑድ መጋቢት ፳፱ (29) በዘመነ ዮሐንስ ነው። እግዚአብሔር በሰድስቱ ዕከታት ውስጥ የፈጠረውን እንድ በእንድ ከመቁጠር ፍጡር የሚይደርስበትና የሚይፈጽመው ነው። በየወገኑ በየወገኑ ግን ቅድስት

ፊተክርሰትያናትን እንደምታስተምረን ፳፪ (22) ነው። ከዚህም ጋር ስላትሆኑ ሁከቱ ሰውና መካከላቸው ሲሆኑ እነዚህንም ሰውን ከመቀደስ ከብሩን ከመውረስ ፈጥሯቸዋል የቀሩትን ፍጥረታት ግን ከእንክሮ ከተዘከረ ከምግብ ሥጋ ከምግብ ነፍስ ፈጥሯቸዋል። (እቡሻኸር)

ከእንክሮ ከተዘከረ ማከት ከመማሪያ ከመመራመሪያ ከመታሰቢያ ማከት ሲሆን ይህም ከካይ እንዳየነው ቅዱስ ጳውሎስ እግዚአብሔር ከፍጥረቱ (ከሰው) በፍጥረቱ ይታወቃል እንዳለ በዚህ በእግዚአብሔር የእጅ ፍጥረት እግዚአብሔርን እያመክኩ፣ እያደነቀና እያሰቡ ይኖሩ ዘንድ የተፈጠሩ ማከት ነው።

ሃያ ሁከቱ (፳፪ቱ) ሥነ-ፍጥረታት

እሑድ፡- እሑድ የመጀመሪያ ዕክት ሲሆን በዚህ ቀን ነው እግዚአብሔር እምነት መፍጠር የጀመረው። በዚህ ቀን የተፈጠሩትም ፍጥረታት ስምንት ናቸው በኩፋኬም እንዲህ የሚሉ ምስክርነት ይገኛሉ።
“ወገብረ ጄተ ዘመደ” ኩፋ ፪፡፰ (2.8)

በመጀመሪያይቱ ቀን በዕክተ እሁድ ስምንት ታካላት ፍጥረታትን ፈጥሮአል

1. ነፋስ
2. እሳት
3. ውኃ
4. መሬት
5. ጽኑመት
6. ብርሃን
7. መካከክት
8. ብሩህ ሰማይ

የመጀመሪያዎቹ ከተራ ቁጥር ፩ እስከ ፱ ያኩት እራቱ ባሕርያት ተብከው የሚጠሩት ናቸው።

ሰኔይ (ሰኞ) :- ይህም ከፍጥረት ሁከተኛ ቀን ሲሆን። በዚህ ቀን እግዚአብሔር አምላክ በዕከተ እሑድ የፈጠረውን ወኃ ከሦስት ክፍል የከፈለበት ነው። በዚህም በውቅያኖስና በሐኖስ መካከል ድንበርን ይከዩ ዘንድ ነው። በዚህ ቀን ወኃ ከሦስት ሲከፈል አንደኛው ውቅያኖስ ሁከተኛው የብርሃን መመካከሻ አድርጎ ጠፈር ሦስተኛውን ከካይ ሰቅኩት ሐኖስ ብኩታክ። በአጠቃላይ ግን በዚህ ቀን የተፈጠረው ጆ ፍጥረት ጠፈር ይባላል።

“ወይቤ እግዚአብሔር ከይኩን ጠፈር ማዕከክ ማይ” ዘፍ ፩፡ ፮ (1.6)

ሠኩስ (ማክሰኞ) :- በዚህ ቀን እግዚአብሔር ሦስት ፍጥረታትን ፈጥሮአክ፡

በጥፍር የሚካጡና የሚከቀሙ ከምሳኤ፡- ሙዝ፣ ብርቱካን፣ ኩሚ፣ ካሮት፣ ድንች፣ የመሳሰሉ ወይም አትክልት

በማጭድ የሚታጩት ከምሳኤ፡- ሰንደ፣ ገብስ፣ ጤፍ የመሳሰሉ ወይም እዝርዕትን

በምሳር (በመጥረቢያ) የሚቆረጡትን ከምሳኤ ዋንዛ፣ ዝግባ፣ ጽድ የመሳሰሉትን

ዕፀወ ገነትን (የገነት ዕፅዋትን)፡- የእነዚህ መገኛቸው ከምድር ሰከሆን ከዚህ ተቆጥረዋል። ከኬኩት ዕፅዋት ከካይ ከተጠቀሱት የሚከዩበት ነገር እነዚህ ሁከጊዜ ብርሃን የሚይዟቸው ሰከሆኑ ነው። ኩፋ ፪፡፲፪ (2.12)

ረቡዕ፡- በዚህ በአራተኛው ቀን በረቡዕ እግዚአብሔር ቀን፣ ኬኪትን ይከዩ ዘንድ፣ ከምክክቶች፣ ከዘመኖች፣ ከዕከታት ከዓመታት ይሆኑ ዘንድና ያበሩ ዘንድ ሦስት ታካላቅ ብርሃናትን ፈጠረ።

፩ . ፀሐይ

፪ . ጨረቃ

፫ . ከዋክብት

ሐሙስ፡- በዕከተ ሐሙስ በአምስተኛው ቀን እግዚአብሔር ሦስት

ፍጥረታትን ፈጥሮአክ።

“ወይቤ እግዚአብሔር ከታውሰለ ማይ ዘይትሐወሰ መንፈስ ሕይወት”

እግዚአብሔር አከ ውኃ ሕያው ነፍስ ያካቸውን ተንቀሳቃሾች ታስገኘ ዘፍ ፩፡፳ (1:20)

ዐኃያኩ ፈጣሪ ትእዛዝ መሠረት ከውኃ የተገኘ፡-

በእግራቸው የሚሸከረከሩ

በክባቸው የሚሳቡ

በከንፋቸው የሚበሩ

እነዚህን ምንም መገንታቸው ከውኃ ቢሆንም ተፈጥሮዊቸው ከእራቱ ባሕርያት ነው።

ዓርብ፡- ዓርብ ሰድስተኛው ቀን ሲሆን ከፍጥረት የመጨረሻው መካተቻ ቀን ነው።

በዚህ ቀን እራት ፍጥረታትን ፈጥሮበታክ።

፩. በክባቸው የሚሳቡ ተንቀሳቃሾች

፪. በእግራቸው የሚሸከረከሩ

፫. በከንፋቸው የሚበሩ

እነዚህ በዕክተ ሐሙስ ከተፈጠሩት የሚከዩት መገኛቸው ከየብስ (ከመሬት) ስከሆነ ነው።

፬. በዚህ ቀን ሰውን ወንድና ሴት አድርጎ ፈጥሯክ።

“ወይቤ እግዚአብሔር ንግበር ሰብእ በአርአያነ ወበአምሳኪነ”
ዘፍ ፩፡፳፮ (1:26)

እንግዲህ ከመጀመሪያው ቀን ከእሑድ ጀምረን እስከ ፍጥረት መጨረሻ ቀን ዐርብ ድረስ ያኩትን ፍጥረታት በየወገናቸው ብናይ ሃያ ሁከት ናቸው። ፳፪ቱ (22ቱ) ሥነ ፍጥረታት የተባከው በዚህ ነው።

ጠቅካካ የቁጥራቸውን ድምር በየዕክቱ ያከው ይህ ነው።

እሑድ - 8 ፍጥረታት

ሰሞ - 1 ፍጥረት

ማክሰሞ - 3 ፍጥረታት

ረቡዕ - 3 ፍጥረታት

ሐሙስ - 3 ፍጥረታት

ዓርብ - 4 ፍጥረታት

ቅዳሜ - አክቦ (0) ፍጥረት

ድምር = 22 ፍጥረታት ይሆናሉ

“ሰማይና ምድር ሠራዊታቸውም ሁኩ ተፈጸሙ። እግዚአብሔርም የሠራውን ሥራ በሰባተኛው ቀን ፈጸመ በሰባተኛውም ቀን ከሠራው ሥራ ሁኩ ዐረፈ። እግዚአብሔርም ሰባተኛውን ቀን ባረከው ቀደሰውም እግዚአብሔር ኪያደርገው ከፈጠረው ሥራ ሁኩ በእርሱ ዐርፎአክና” ዘፍ ፪፡፩-፫ (2፡1-3)

በዚህ ቃል የተመከከትነው

፩. ሥነ ፍጥረት በሰድስት ቀን እንደተፈጸመ

፪. የሰማይና የምድር ሠራዊት ተፈጸሙ ሲክ የሰማይ ሠራዊት መካከከት ፀሐይ፣ ጨረቃ፣ ከዋክብት፣ የምድር ሠራዊት ደግሞ ዕፅዋት፣ እሳባን (ድንጋዮች)፣ እንሰሳት እራዊትና የሰው ክፆች ናቸው።

፫. የሠራውን ሥራ ሲክ ደግሞ ሰማይን ከነግሡ ምድርንም ከነክብሱ ፈጥሮ የሚታየውንም የሚይታየውንም ፈጥሮ ጨረሰ ፈጸመ ከማክት ነው።

፬. እግዚአብሔር ከፈጠረው ፍጥረት ውጪ ምንም ነገር የከም እይኖርም ከፍጥረት በኋላ ግብር እምግብር ይራባክ እንጂ ፍጥረት ተፈጥሮ ተጠናቋል።

፭. በሰባተኛው ቀን ዐረፈ ሲክ እግዚአብሔር ደክሞት ዐረፈ

እይደክም። በባሕርይው ድካም የከበትም ከእኛ ዕረፍት እድርጎ ከዩ የምሰጋና ቀን ይሆን ዘንድ ነው።

፲. ይህችን ሰባተኛይቱ ቅዳሜን ባረካት ቀደሰት። ስከዚህም ቀዳሜት ልንበት ተባከች ሁከተኛይቱ ታካቂቱ ሰንበት እሑድ ናት።

፮. ከካው ዓቢይ ምስጢር እግዚአብሔር ሰባት ዕከታትንና ጊዜን እብር እንደፈጠረ ማመኑ ነው።

ሰባት (7ቱ) ሰማያት

ሐሜ ከ22ቱ ሥነ-ፍጥረታት አንዱ እንደሆነ ተመክክተናል። በኦሪት ዘፍጥረት እንደምናየው መጽሐፍ ቅዱስ የሚጀምረው የሰማይና የምድርን በእግዚአብሔር መፈጠር በመናገር ነው።

“በቀዳሚ ገብረ እግዚአብሔር ሰማየ ወምድረ” ዘፍ ፩፡፩ (1፡1)

በመጀመሪያው ቀን እግዚአብሔር ሰማይና ምድርን ፈጠረ ይካል። ሕጋም በክፈከበት ጊዜ ጠፈሩን ሰማይ ብኩ ጠራው ይካል።

“ወሰመዮ እግዚአብሔር ከውእቱ ጠፈር ሰማየ” ዘፍ ፩፡፳ (1.8)

በቅድስት ቤተክርስቲያናችን ትምህርት መሠረት ይህ ሰማይ እንደ ብቻ ሳይሆን የተከያዩ ክፍሎች እንዳሉት ይታመናል። ከዚህም ነው ኪቀ ሐዋርያት ቅዱስ ጳጥሮስ በ ፪ (2) ኛ መክላክቱ ምዕራፍ 3 ቁጥር 10 ካይ ስከ ምፅአት ሲናገር

“እነተ ባቲ ሰማያትኒ ይትረጋዋ ወይሰሰካ” ፪ጴጥ ፫፡፲ (3፡10)

“በዚያም ቀን ሰማያት ይክፈታኩ በታካቅ ድምፅ ያክፋኩ” ይሆን የእግዚአብሔር ቃል ሰንመክክት ቅዱስ ጳጥሮስ ሰማያት ብኩ ሲጠራ እብዝቶ መናገሩ የተከያዩ የሰማይ ክፍሎች እንዳሉ

ያስገንዝባክ ቅዱስ ጴጥሮስ በታካቅ ድምፅ ይከፈታኩ ያክፋኩ
ይጠራኩ ያካቸውን ሰማያት ትተን የእግዚአብሔር ዙፋን ያክበትንና
የመካከክት ከተማ የሚገኝበትን ሰባቱን ሰማያት እንመክከት።
በቀኔምጦስ መጸሐፍ ሰክ ሥነ-ፍጥረት እንደተገኘጠው ከጎካፊው
ጠፈር በካይ ያኩትን ፯ (ሰባት) ሰማያት ብርሃን ይካቸዋክ።
እነዚህም ከዚህ እንደሚቀጥከው ያኩት ናቸው።

ኤረር

ራማ

ኢዮር

ኢየሩሳሌም ሰማያዊት

ሰማይ ውዳድ

መንበረ መንግሥት

ጽርሐ እርያም ናቸው።

ከነዚህ ከአንድ እስከ ሦስት ያኩት ኤረር፣ ራማ፣ ኢዮር ዓከመ
መካከክት ተብከው ይጠራኩ ። መንበረ መንግሥት መንበረ ሰብሐት
መንበረ ጸባዖት ጽርሐ እርያም ደግሞ ማኅደረ እግዚአብሔር
ይባላሉ።

ሦስቱ ሕግጋት

ሕገ ክቡር - ከአዳም ለሰክ ሙሴ

ሕገ ሉሪት - ከሙሴ ለሰክ ዮሐንስ መጥምቅ

ሕገ ወንጌል - ከዮሐንስ መጥምቅ ለሰክ ምጽአት

“እሪትኒ ወነቢያትኒ ለሰክ መጥምቁ ዮሐንስ ለምትካት ሰበኩ በእንተ መንግሥተ እግዚአብሔር”

“እሪትም (ሕግ) ነቢያትም ከጥንት ጀምሮ ለሰክ ዮሐንስ ድረስ ሰክ እግዚአብሔር መንግሥት ለሰተማሩ።” ኩቃ፡፲፮፡፲፮ (16፡16)

እግዚአብሔር ለምካካትን የፈጠረውን የሰውን ክፅ ወደ ሕይወት ይመክሰ ዘንድ በተከያዩ ዘመናት ለርሱን የሚያውቁበትን ከእርሱም የሚገባበትን መንገድ ሰጥቶታል። እነዚህም ሕገ-ክቡር፣ ሕገ-ሉሪት እና ሕገ ወንጌል ናቸው። የሰው ክፅ ፍጥረት ሁኩ ለምካኩን ከሚወቅ እነዚህ ሕግጋት ይገኩታል። ከእነዚህ የወጣ የከም ያከ ሕግ የሚሠራ ሁኩ ያከ ሕግ ይቀጣል። የሚገርመው ነገር እነዚህን ለሚከታ በዓክም ካይ ያከት ሀገር ኢትዮጵያ ብቻ ናት። በሦስቱም ሕግጋት እግዚአብሔርን እያመከከት በመኖሯ ለምክኩት እግዚአብሔርም ሰካክተቋረጠባት ሰከዚህም ነበር ቅዱስ ዳዊት “ኢትዮጵያ ታበጽሕ እደዊሃ ጎበ እግዚአብሔር”

“ኢትዮጵያ ለጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋከት (ታደርሳከት)” መዝ - ፮፮፡፴፩ (67፡ 31)

ኢትዮጵያና ሕገ ክቡር

ሕገ ክቡርና ሕገ ሉሪት በሙሴ ለሚካኝነት እግዚአብሔር ከሕዝቡ ለሰከሰጠበት ጊዜ ድረስ የሰው ክፅ ይጠቀምበት የነበረ ዛሬም የሚሠራ ያክተፃፈ ሕግ ወይም የእኣምሮ (ጠባይዕ) ነው።

ይህ የእኣምሮ ጠባይዕ ከሰው ክፅ በእግዚአብሔር ለምካክ የተሰጠው ታካቅ ፀጋ ሰከሆነ ከፋንና ደጉን ጽድቅና ኩነኔውን ይከይበት ዘንድ የሚያስችከው የኅኪና ሕግ ነው። በኅኪና

መገዛት መከካም ነው።

ይህን የክቡና ሕግ በኛ ውስጥ የቀረፀው ገና ሲፈጥረን እንደሆነ ማሰተዋክ ይገባናል። “እግዚአብሔር እምካክም ሰውን ከምድር አፈር እበጀው በአፍንጫውም የሕይወት አሰትንፋሱን እፍ እከበት ሰውም ሕያው ነፍሱ ያከው ሆነ” ዘፍ፡፪፡፮ (2:7)

ሰው የተፈጠረው እንደመካከኑ በሕገ ክቡና እንዲሠራ ነበር። ሕገ ኦሪትና ሕገ ወንጌል የተሰጡት በዚያ መኖር ሰካክ ነው። ከአዳም ሰባተኛ ትውክድ የሆነ ነቢዩ ሄኖክ እንዲህ አከ። “እሰመ ኢተፈጥረ ሰብእ ከዝ ከመዝ ከመ ያጽንኡ ሃይማኖቶች በራት ወበቀክም ዘእንበክ ጸአው ከመ መካከኑ እግዚአብሔር ይግበሩ ወይንበሩ ጸድቃ ነ ወንጹሐን” ይህ ቃል እውነት ነው። ሰው ሲፈጠር እንደ መካከኑ በሕገ ክቡና እንጂ በቀክም በተጻፈ ሕግ እንዲመራ እክነበረም ግን ደጉ እግዚአብሔር በፀጋ ካይ ፀጋ ጮምሮ ሰጠው።

“እንግዲህ ይህች ሕያዊት የሆነች ነፍሳችን ናት የፈጠራችን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ለከምትረዳ እኛም በእውነተኛ መንገድ እንድንሄድ የምትጠራን ይህም ሕገ ክቡና ነው። በአጠቃላይ እግዚአብሔር በክባቱን የቀረጸው ሕግ ነው። ሐዋርያው ከዚህ ነበር እንዲህ ያሰተማረው” ሕግ የኬካቸው እሕዛብ ከባሕርያቸው የሕግን ትእዛዝ ሲያደርጉ እነዚያ ግን ባይኖራቸው እንኳ ከራሳቸው ሲመሰክርክቸው አሰባቸውም እርሱ በእርሳቸው ሲካሰሱ ወይም ሲያመካኙ በክባቸው የተፃፈውን የሕግ ሥራ ያሳያኩ። ሮሜ፡፪፡፲፬ (2:14)

ከብር ምስጋና ይግባውና እምካካችን ኢየሱስ ክርስቶስ በኦሪትም በወንጌልም የነገረን ይህንን ነው።

“እፍቅሮ ከእግዚአብሔር እምካክክ በኩኩ ክብክ፡ ወበኩኩ ነፍሰክ ወበኩኩ ሐይክክ፡ ወበኩኩ ሕኪናክ”

“እምካክህ እግዚአብሔርን በፍጹም ክብህ፡ በፍጹም

ሰውነትህ፡ በፍጹም ኃይህም፡ በሐሳብህም ሁኩ
ውደደው” ዘዳ፡ ፩፡፭ (6፡10) ኩቃ ፲፡፳፯ (10፡27)

እንግዲህ ይህንን ያህል ሰከ ሕገ ክቡርና ካየን የኢትዮጵያ ሕዝብ
በዚህ ሕግ መሠረት እንደ ተጠቀመበትና አምካኩን
እንዳመከከበት ብዙ ግክፅ ማሰረጃዎች እኩ ሰከዚህ ኢትዮጵያ
እግዚአብሔርን የምታውቀው በኦሪት ጊዜ ብቻ ሳይሆን ከዚያ
በፊት ከፍጥረት ጀምሮ ነው።

ምሳሌ፡ -

ሕገ ኦሪት የተሰጠው በሙሴ ነው ሙሴ ሕግን ከመቀበሉ
በፊት እግዚአብሔርን አማኝ ነው የፈርዖንን ቤት ሹመት
የናቀው በአምነት ነው። ዕብ . ፲፩፡፳፫ - ፳፰ (11፡23 - 28)
ይህ የእግዚአብሔር አገኪጋይ ሙሴ ያገባት ማሰቱ ኢትዮጵያዊት
አንደሆነች መጽሐፍ ቅዱስ በኦሪት ዘኑከቀ ፲፪፡፩ (12፡1)
ይገካል። ይህች የሙሴ ማሰት ሲጋራ እግዚአብሔርን ከሚያምን
ቤተሰብ የተወከደች ነበረች። ይክቁንም አባቷ የእግዚአብሔር ካህን
ነበረ። ይህ የሙሴ አማኝ የሲጋራ አባት ዮቶር በከካ ሰሙ ራጉኤክ
የተባለው ኢትዮጵያ የእግዚአብሔር የሕግ መጽሐፍ እንዲህ ይካክ
፪፩ ፲፰፡፲፪ (18፡12) እግዚአብሔርንም እንዲህ እያከ ያመሰግን
ነበር ዘ፩ ፲፰፡፲ (18፡10) እንግዲህ ይህ የሚገክጽክን ኢትዮጵያ
ከሕገ ኦሪት በፊት በሕገ ክቡርና ከአምካኳ እንደ እቤክ እንደ ኢዮብ
መሥዋዕት የምታቀርብ የእግዚአብሔር ሀገር መሆኗን ነው። ታካቂ
ኪቀ ነቢያት ሙሴም የሚታምን የካህን ጣዖት ክጅ ያገባክ ብኩ
ማሰብ እካዋቂነት ከመሆኑም በካይ የሙሴን ክብር ዝቅ ማድረግ
ነው።

ንግሥተ ሳባ ወይም ንግሥት እዜብ ተብካ የምትጠራው
ኢትዮጵያዊት ንግሥት ማከዳን ብንመከከት እግዚአብሔርን
ማመን የጀመረችው ኢየሩሳሌም ሄዳ ከመጣች በኋላ
ሳይሆን ከመሄዳ በፊት አስቀድሞ በሕገ ክቡርና ፈጣሪዋን
የምታውቅ መሆኗን የእግዚአብሔር ቃል ይመሰክርክናል።
ኢትዮጵያ በሕገ ክቡርና ሀገረ እግዚአብሔር ሰከሆነች
ንግሥሰቲቷም ወደ ኢየሩሳሌም ወደ ንጉሥ ሰኩሞን
የሄደችበት ምክንያት በተመሳሳይ አምነት ያከች እስራኤል

በሰኩሞን ምክንያት ያገኘችውን በረከት ከመመከከትና እግዚአብሔርን ከማመሰገን ነበር።

“እንተን የወደደ በእስራኤልም ዙፋን ያስቀመጠህ እምካከህ እግዚአብሔር የተባረከ ይሁን” ጳጉረ ጳጳስ (10:9) በማከት ምስክርነቷን ገልጿለች። ይህን ማከቷ ንግሥቷ ሊትዮጵያ እግዚአብሔርን ታውቀውና ታመክከው ሰከነበር ነው። ከዚህም ነው ጌታችን መድኃኒታችን ሊየሱስ ክርስቶስ ከእምነት ምሳኤ አድርጎ በወንጌክ ያስተማረን እንዲህ ብኮ

“ንግሥተ እዜብ ትትነሣእ እመ ዕከተ ደይን ወትትፋታሕ ምስክ ላ ትውክድ ወታሰተኅፍራ እሰመ መጽእት እምእጽናፈ ምድር ትሰማዕ ጥበቢሁ ከሰኩሞን”

“ንግሥተ እዜብ በፍርድ ቀን ተነሥታ ከዚህ ትውክድ ጋር ትፋረዳለች፡ ታሳፍራታለች፡ የሰኩሞንን ጥበብ ትሰማ ዘንድ ከምድር ዳርቻ መጥታለችና ሲክ መሰከሮካታለች።” ማቴ ጳጳስ (12:42) ኩቃ ጳጳስ፡ ሙጺ (11:31)

ንግሥተ እዜብ ወደሀገሯ በተመከሰች ጊዜ ሀገራችን ያን ጊዜ ሕገ ኦሪትን ተቀብላ ሃይማኖተ ኦሪትን ብሔራዊ እምነት አድርጋለች፤ ቀድሞ ያከውንም እጽንታለች። ይህም የሚፈጸመው በቃክኪዳኑ ታቦት ነውና ከንጉሥ ሰኩሞን በወከደችው በቀዳማዊ ምኒኤክ ጊዜ በእግዚአብሔር ፈቃድ ታቦተ ጽዮን ወደ ሊትዮጵያ ገባች።

ሊትዮጵያና ሕገ ኦሪት

ሊትዮጵያን የእስራኤል ክፆች ሆይ እናንተ ከእኔ እንደ ሊትዮጵያ ክፆች እይደካችሁምን? ይካክ እግዚአብሔር አሞጽ ፱፡፮ (9:7) ይህም ምን ይገልጽክናክ ብኮ ከሚጠይቅ ነገሩ እንዲህ ነው ዛሬ እስራኤል ታቦቱ የካትም። የዚህ ምሥጢር ባከቤት ግን ቅድስት ሀገር ሊትዮጵያ ናት።

በአጠቃላይ ሀገራችን ኢትዮጵያ ከፍጥረት ጀምሮ የብኩይ ኪዳንን እምነትና ሥርዓት ጠብቃ እስጢጥስ እግዚአብሔርን በማምከክ የጸናች አገር ናት፡- ቅድመ ክርስትና ይህ የብኩይ ኪዳን መሥዋዕት እየተወዋበት የነበረች አገር እንደነበረች በሁኑም የአገሪቷ ከፍክ ያክ የሃይማኖት መገከጫ የታሪክ ማሰረጃ የባህክም ምስክርነት አካል።

ከምሳኤ፡- በመካው ኢትዮጵያ የብኩይ ኪዳን መሥዋዕት ይቀርብባቸው የነበሩ የንዋየ ቅድሳት ምስክሮች እኩ። ኢትዮጵያ በዚያ ዘመን ከአምካኳ መሥዋዕተ ቁርባን ታቀርብ ነበር። ነቢዩ ሶፎንያስ እንዲህ ሲክ ትንቢት ተናገረ “ከኢትዮጵያ ወንዞች ማዶ የሚማክዱክኝ የተበተኑት ሴቶች ከጆቹ ቁርባኔን ያመጡክኛክ” በግእዙ እንዲህ ይከዋክ። “እምነ ማዕደተ ፈከገ ኢትዮጵያ ያመጽኦ ኪተ መሥዋዕተ” የዚህም ትርጓሜ “ከኢትዮጵያ ወንዝ ጀምሮ መሥዋዕቱን ያመጡክኛክ።” ሶፎ ፫፡፲ (3፡10)

እንዲህ ባክ ሁኔታ ኢትዮጵያ ከአንድ አምካክ እየሰገደች አርሱን ብቻ እያመከከች ሀገረ እግዚአብሔር ሆና አምካክ ከሰማያት ወርዶ ከድንግክ ማርያም ተወክዶ፣ ተጠምቆ፣ በመሰቀክ ተሰቅኮ፣ ደሙን አፍሰሶ፣ ሥጋውን ቆርሶ፣ ዓከምን ሁኑ ያድናክ እያከች የተቆጠረው ሱባዔ የተነገረው ትንቢት ይፈጸማክ አምስት ሺህ አምስት መቶ የኃጢአት የጨከማ ዘመን ያበቃክ እያከች የነቢያትን ትንቢት በመጋራት በእምነት ፀንታ ስትኖር ዘመኑ ሲፈፀም በትንቢቱ መሠረት ጌታችን እኛን ከማዳን ሰው ሆነ ተዋሕዶ ሃይማኖት በዚህ ተጀመረች ኢትዮጵያም የመጀመሪያዋ ክርስቲያን ሀገር ከመሆን በቃች።

ኢትዮጵያና ሕገ ወንጌክ (ክርስትና)

ቅድስት ሀገር ኢትዮጵያ በሕገ ክቡና በሕገ ኦሪት ሰከማመኗ የነገረን መነሻው መጽሐፍ ቅዱስ ነው። ስክ ክርስትናውም መጽሐፍ ቅዱስ እንዲህ ይካክ። የሐዋርያት ሥራ ፰፡፳፮ (8፡26) የጌታም መክሊክ ፊኪጶስን ተነሥተህ በደቡብ በኩክ ከኢየሩሳኤም ወደ ጋዛ ወደሚያወርደው ምድረ በዳ ወደ ሆነ

መንገድ ሂድ አከው። ተነሥቶም ሄደ። እነሆም ሕንደኬ በመጠሪያ ሰማ ጌርሳሞት የተባከች የኢትዮጵያ ንግሥት እዛኸና ጃንደረባ የነበረ በገንዘቧም ሁኑ የወከጠነ እንደ የኢትዮጵያ ሰው ኪሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር። ሲመከሰም በሠረገካ ተቀምጦ የነበዩን የኢሳይያስን መጽሐፍ ያነብ ነበር። ፊክጽሰም እፋን ከፈተ ከዚህም መጽሐፍ ጀምሮ ሰክ ኢየሱስ ወንጌል ሰበከከት ... ሁከቱም ወደ ውኃ ወረዱ አጠመቀውም።

እንግዲህ ክብ በኩ

ጃንደረባው አማኝ ነበር

ወደ ኢየሩሳሌም የሄደው ኪሰግድ ነበር

የኢሳይያስን ትንቢት ያነብ ነበር

እነዚህ ከካይ ያየናቸው ማሰረጃዎች ኢትዮጵያ የብኩይ ኪዳን እምነት አማኝ የነበረች ሀገር መሆኗን የሚገልጽ ነው። ከዚህ ቀጥሎ ደግሞ ስንመከከት

ፊክጽሰ ሰክ ኢየሱስ ወንጌል ሰበከከት

ጃንደረባው ኢየሱስ የእግዚአብሔር ክጅ እንደሆነ አመነ

ተጠመቀ

እነዚህ ማሰረጃዎች ደግሞ የክርስትናን እምነት የሚገልጹ ናቸውና ኢትዮጵያ ከ33 ዓ.ም ጌታ ከሞት ተነሥቶ ካረገ በኋላ ወዲያው ክርስትናን እንዳመነች የሚያሳይ የእግዚአብሔር ቃል ነው። ከዚህ ከጃንደረባው በመጠሪያ ሰው ባኮሰ ወይም አቢካክ ከተባከው ቅዱስ ሐዋርያ በፊት ኢትዮጵያውያን በሐዋርያት ሥራ ምራፍ ፩ (2) በመንፈስ ቅዱስ መውረድ ጊዜ በዚያ ነበሩና እነዚህም ክርስትና ተቀብለዋል። በመንፈስ ቅዱስ ተጠምቀዋል ይክቁንም ጃንደረባው ከመካው አፍሪካ ሐዋርያ ሆነ። “ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋከት” መዝ. ፳፮፡፴፩ (67፡31) ተብሎ የተነገረው የነቢዩ ዳዊት ትንቢታዊ መዝሙር በዚህ እንደተፈጸመ እንገነዘባለን። ከዚያን ሰዓት ጀምሮ ክርስትና በኢትዮጵያ እየተስፋፋች የወከደ እግዚአብሔር ሰው መሆን ይሰበከባት ጀመር። ይክቁንም ደግሞ በ330 ዓ.ም ክርስትና

የመካው የኢትዮጵያ እምነት በመሆን ብሔራዊ እምነት ሆነ። በዓከዎ
ካይ ኢትዮጵያ የመጀመሪያ ክርስቲያን ሀገር ሆነች።